

Barnen från det okända landet
Tobias Hübinette
(ur *Orientaliska Studier* 106/2001)

Internationell adoption har under efterkrigstiden starkt kommit att förknippas med solidaritet med Tredje världen. Från 1950-talet och fram till idag har hundratusentals icke-vita barn fått nya familjer och nya hem i Väst. Detta är ett försök till en analys av den svenska bilden av internationell adoption sedd med bakgrund av den allmänna svenska bilden av Korea som land. Korea är det land i Tredje världen som har lämnat ifrån sig den proportionellt sett största andelen barn medan Sverige är det land i Väst som har tagit emot mest i förhållande till den inhemska befolkningen.¹

Analysen inleds med en genomgång av artiklar publicerade i svensk dagspress under den internationella adoptionens två första decennier 1951-71 för att synliggöra relationen mellan den adopterade och adoptivföräldrarna. Därefter följer en genomgång av artiklar om Korea publicerade i svensk media 1996-2000 för att illustrera den svenska bilden av ursprungslandet.²

Del 1: Handeln med barn

Julklappen

Redan under Koreakriget gjordes försök att adoptera koreanska barn till Sverige. I januari 1951 har *Stockholms-Tidningen* ett reportage från Swedish Red Cross Hospital i Pusan där bland andra syster Birgit Nordström framträder.³ Den avfotograferade Birgit håller upp ett inlindat spädbarn och förklarar: ”Detta är min julklapp.” Av

¹ 150 000 för Koreas del och 40 000 för Sveriges enligt officiell statistik. I Sverige finns idag 8500 adopterade koreaner. Med Korea menas här Republiken Korea eller Sydkorea. Demokratiska folkrepubliken Korea, Nordkorea, har aldrig lämnat ifrån sig barn för adoption utan har i stället starkt kritiserat sin sydlige granne för detta.

² Materialet kommer från författarens eget arkiv och har valts ut genom sin representativitet.

³ Andersen-Rosendahl (1951).

artikeln får man veta att barnets mor var flykting och hade anlant till sjukhuset tillsammans med en grupp nordkoreanska krigsfångar.

Efter att ha fött ett barn i december 1950 bad modern som hade förlorat både man och familj den svenska sjuksköterskan att överta vårdnaden. Artikelförfattaren Jørgen Andersen-Rosendal frågar om Birgit tog emot "gåvan". Syster Nordström svarar att hon har döpt barnet till "Eva Birgitta" och berättar om sina framtidsplaner: "Ungen är så näpen att jag gärna vill behålla henne. [...] Jag kan sörja mycket bättre för barnet. [...] ...och jag skulle gärna vilja ha henne med hem.". Hon är dock medveten om de juridiska problemen: "Sjukhuschefen har givit mig sin tillåtelse och om de svenska myndigheterna också säger ja, så kanske...".⁴

Österlandets gamla fina kultur

I november 1958 publicerar *Aftonbladet* en intervju med ett svenskt par, Einar och Gunnel Rask i Solna, som tre månader tidigare hämtat två koreanska barn på Bromma flygplats.⁵ Ingressen talar för sig själv: "Drömhjem i Sverige! I går barackliv i Korea. Idag en drömtillvaro hos två unga svenska makar i Solna. Detta är Jonas och Kamia, ett syskonpar från Korea, som på ett underbart sätt räddats från misär...". Under en bild på barnen står att läsa: "Älskliga, lyckliga, vitala och tacksamma – barnpsykologen undrar kanske, hur de kan vara sådana. Men ligger inte förklaringen i österlandets gamla fina kultur, som också betyder livsfilosofi?"

Artikelförfattaren Anne-Marie Ehrenkrona försäkrar att: "T.o.m. den trögaste och mest småsinte måste kapitulera inför dessa snedögda charmare...", och övergår därefter till att berätta varför paret valde att adoptera två barn från Korea, fem respektive åtta år gamla. Gunnel har alltid älskat barn, och under praktiken på Karolinska institutet i samband med utbildningen till förskollärare träffade hon en kvinna som varit i Korea. Hon började då tänka på att adoptera

⁴ Nu kom aldrig "Eva Birgitta" till Sverige. Författaren har talat med släktingar till den bortgångna Birgit Nordström som har berättat att historien i stället utvecklade sig till en fadderbarnsrelation.

⁵ Ehrenkrona (1958).

”ett barn från ett krigshärjat land”, och bilden av den barack där barnhemsbarnen sades bo i ”förföljde henne”.

Efter att ha bestämt sig betalade de sammanlagt 5000 kronor inklusive flygbiljetter, vilket Einar kommenterar på följande sätt: ”Men det är ju inte mer än en halv bil och här gäller det ändå människoliv!” Den 28 augusti mottog de barnen på Bromma och allt uppges ha gått bra vid första mötet, trots att Gunnel var ”lite nervös första gången”. Artikelförfattaren får också tillfälle att träffa barnen och konstaterar att de talar bra svenska: ”Har redan slutat tala koreanska med varandra.”

Gunnel intygar hur bra barnen har anpassat sig: ”...- de sover gott, reagerar sunt. Är det inte den gamla kulturen som gör sig gällande? Den gamla fina livsfilosofien, som främst innebär anpassning...”. Föräldrarna berättar om vad barnen är rädda för: ”En gång när en mörkögd gäst från deras eget land kom på besök.” och för något ”som kallas för horangi och måtte vara ett slags spöke...”.⁶

Artikelförfattaren undrar om paret ändå inte ska vänta med ”adoptereringen”, det vill säga att rent juridiskt uppta barnen som sina egna.⁷ Gunnel svarar då att ”varken hon eller maken kan liksom fatta att de här två omplanterade skulle kunna möta elakhet från främmande, därför att deras ögon är mera sneda och hudfärgen lite mörkare...”.

Gunnel berättar om en kvinna hon mötte på gatan som utbrast: ”Är det sådana där små sötnosar vi hjälper, om vi skickar pengar till Rädda Barnens Koreainsamling?” Artikelförfattaren avslutar med att önska familjen lycka till och hoppas att barnen ”...just genom sin mörka charm och nedärvda kultur kan ge oss fredsbortskämda nordbor en liten tankeställare.”

Gulingar i folkhemmet

⁶ *Horangi* är tiger på koreanska.

⁷ Fram till 1970 var det juridiskt möjligt för adoptivföräldrar i Sverige att upphäva en adoption om barnet inte uppfyllde förväntningarna.

I december 1964 porträtterar *Göteborgs-Tidningen* paret Olof och Ulla Hagberg i Hässelby som adopterat två tvillingar från Korea.⁸ Artikelförfattaren Allan Fredriksson frågar sig: ”Vilket är bäst för ett u-barn: att få stanna i sitt folkmyllrande hemland, växa upp i fruktansvärd misär och kanske svälta ihjäl – eller få en lycklig, ombonad barndom hos ett par adoptivföräldrar i vårt välmående folkhem...”. Tvillingarna, ”exotiska dockor från Fjärran östern”, uppges komma från ”Sydkoreas värsta slumdistrikt” och deras utseende beskrivs på följande sätt: ”Snedögda är de förvisso, håret är skokrämssvart, och för att vara mitt i den gråa stockholmsvintern har de en anmärkningsvärt gyllenbrun ton...”.

Efter att ha refererat till den pågående debatten om den internationella adoptionens för- och nackdelar berättar paret Hagberg om allt pappersarbete med själva adoptionen. De bad en svensk läkarfru vid National Medical Center, det skandinaviska undervisningssjukhuset i Seoul, att sköta själva utväljandet av barnen för en total kostnad på 5000 kronor. På frågan om varför de valde barn från ett annat land svarar paret: ”- Därför att vi ville göra det lilla vi kunde mot världsnöden...”.

Paret vill dock ej låta barnen träffa andra adopterade koreaner med motiveringen: ”...de kanske...få [r] en främlingskänsla gentemot de svenska lekkamraterna.” Artikelförfattaren instämmer och avslutar med att hoppas: ”Och ju fler mörkhyade och snedögda kompisar det blir i de svenska kvartersgängen desto mer försvinner säkert både temperamentsskillnader och andra särdrag...”.

”De talar svenska så man begriper vad de säger”

I mars 1966 rapporterar *Expressens* Per Heed och Annika Hagström i två artiklar om hur det gått för familjerna Hans och Inger Leinerwall i Roslags-Näsby, Rune och Ingrid Ströman i Göteborg, Rolf och Margareta Flodin i Sollentuna samt Roland och Gudrun Hjelte i Bromma och deras koreanska barn.⁹

⁸ Fredriksson (1964).

⁹ Hagström (1966b) och Heed (1966).

Paret Leinerwalls fyraåriga flicka som tidigare var rädd för ”sina blivande föräldrar” och ”vek papper på japanskt vis”¹⁰ uppges idag efter åtta veckor tala ”begriplig svenska”. Hon har också överraskat paret med att dansa: ”Graciös som en geisha dansar Kim en väl inövad dans och sjunger med en klockren men svag liten stämma.”¹¹ Inger konstaterar: ”...inga problem finns längre när det gäller att underhålla familjens gäster.”

Ingrid Ströman fick vänta tre dygn i London på det barn hon ”köpt för 750 kronor”: ”Ett liv hade räddats”. Paret har tre egna barn, men den nya flickan ”förstår... inte skillnaden”: ”Från fattigdom och slum har hon kommit in i ett ombonat, varmt och vänligt svenskt hem.” Om bakgrunden i Korea kan de berätta: ”Hon hör inte till de allra sämst lottade i Pusan. De flesta koreaner är analfabeter. Den här modern kunde skriva en liten lapp.”¹² Paret har bytt ut flickans ”krångliga namn” till ”Maria”: ”Och nu skall lilla Maria bli riktig västkusttös.”

Margareta Flodin har låst in de ”båtliknande gummiskor” som ”Ann-Sofie” kom i: ”- De förstör hennes söta små fötter.”¹³ ”Ann-Sofie” känner fortfarande inte ”riktigt igen sin nya pappa”: ”Män har hon aldrig umgåtts med på barnhemmet”. Paret Hjelte slutligen har adopterat två tvillingbröder som efter åtta månader ”pratar svenska så att man begriper vad de säger” och inte längre ”minns någonting från Korea”. Tvillingarna uppges vara ”så lika att de inte ens känner igen sig själva”.

3600 kronor i inköpspris

I januari 1967 porträtterar *Folkbladet Östgötens* Kerstin Eriksson paret Rune och Inger Brink i Norrköping som adopterat en treårig

¹⁰ Hagström (1966a).

¹¹ Den närmaste motsvarigheten till en japansk geisha heter *kisaeng* i Korea.

¹² På grund av det sinnrika och egenhändigt uppfunna alfabetet *hangul* har den absoluta majoriteten av alla koreaner länge både kunnat läsa och skriva.

¹³ Här åsyftas de traditionella skor som bärs av kvinnor i Korea, *kôtsin*.

flicka, ”direkt importerad från Korea”.¹⁴ Adoptionen beskrivs som en saga: ”Förr hette jag fröken Shin Sook... När Lillan kom till jorden, det var en dag i maj...”. ”Susanne” som hon nu heter ”kostade 3600 kr i inköp”, och hade i början svårt att anpassa sig: ”Nu är hon fullt införstådd med svenska seder och bruk.” Hon kan dock fortfarande inte ”säga s som i svensk”.

”Susanne” väcker uppmärksamhet: ”Folk vänder sig om efter henne på gatan. Först och främst därför att hon är så söt, men också för att hon är ett främmande inslag i miljön, snedögd, mörk och mjuk.” Paret tänker ibland på mamman i Korea: ”- Vi har ingen direkt kontakt med mamman. Antagligen kan hon inte skriva...”.¹⁵ Rune berättar att väntan på Arlanda var ”värre än när jag fick min egen son, Håkan”. Den första tiden tålde hon inte den svenska maten, men: ”Man fick vänja henne så småningom.” Hon talar idag, åtta månader senare, ”flytande” svenska.

Inger berättar att hon redan under Koreakriget bestämde sig för att hon ”ville ta hand om en Koreaflicka”. Redan efter en månad fick de ett kort på ”Susanne” med frågan ”vill ni ha henne”: ”Annars hade vi kunnat få flera...att välja mellan, men vi tog det första.” Paret hoppas att ”Susanne” i framtiden ska bli ”accepterad” och förutspår: ”Skillnad i färg och utseende kommer inte att betyda någonting.”

Håkan och ”Susanne” är födda samma år, men skiljer de sig åt i temperament: ”I jämförelse med Susanne är Håkan en mer stelbent och värdig svensk...”. Om ”Susannes” minnen från Korea berättar paret: ”Det mesta av sitt tidigare liv har hon redan glömt. Men ibland kommer det tillbaka som en ond dröm i sömnen...”. De tröstar sig dock med vad läkarna sagt: ”Läkarna säger att Susanne antagligen varit utsatt för en chock av något slag, men det kommer att växa bort så småningom.”

Barn bör få någon slags kultur i sig

I september 1967 besöker *Aftonbladets* Gunilla Bergström paret Lars och Margareta Ingelstam i Roslags-Näsby som förutom tre egna barn

¹⁴ Eriksson (1967).

¹⁵ Se not 14.

har adopterat två från Korea.¹⁶ I ingressen står att läsa: ”Det är någon annans, brunt, kanske snedögt, men det är så litet och formbart och det blir mitt för alltid.” Paret menar att det ”känns som på BB” på flygplatsen, och trots att man är ”orolig” vet man ”att den nya och jag hör ihop för alltid sen...”. De vill gärna ”uppmuntra folk att skaffa barn så här” då man ”inte ska vara rädd” eftersom ”barn är okomplicerade”.

Ända sedan förlovningstiden har paret haft planer på att adoptera barn. Att det blev utländska barn motiverar de med att det finns få svenska adoptivbarn att tillgå.¹⁷ Ett ”Koreabarn” uppges kosta ”ca 4000 kr per styck”. Det ena barnet från Korea, en ”mulatt” med en afro-amerikansk far och en koreansk mor, uppges vara ett ”olycksfall i arbetet”. Efter att ha ansökt om ett barn från Korea erbjöds de samtidigt ett andra: ”Så då tog vi Lisa också...”. De svenska syskonen gör allt för att få ”Lisa” att likna dem själva: ”...vi måste tvätta henne ofta.”

På frågan om ett barn bör stanna i sin ursprungsmiljö utbrister Margareta: ”...vad säger att just den miljö man föds i är den bästa att växa upp i...- Är den miljön så viktig att den får kosta barnet svält, fattigdom, och för flickorna prostitution!” Lars fyller på: ”- Vi anser det viktigare att barn under drägliga förhållanden får någon slags kultur.” De tror inte att någon av deras två barn från Korea ska råka ut för någon form av ”diskriminering”: ”Hon blir inte konstigare än en rödhårig skånska.”

Ett litet exotiskt knyte

Samma månad, i december 1967, har *Expressen* en artikel om paret Ernie och Margareta Svensson i Markaryd som berättar om hur de fick sitt barn från Korea, idag ”en lycklig svensk flicka med lyckliga svenska föräldrar”.¹⁸ ”Patricia” som hon har fått heta anlände till Sverige för drygt ett år sedan efter att *Expressen* skaffat fram en

¹⁶ Bergström (1967).

¹⁷ Den inhemska adoptionen av svenska barn upphörde i stort sett vid mitten av 1960-talet för att ersättas med fostervård och tonvikt på fortsatt kontakt med de biologiska föräldrarna.

¹⁸ Hågerström (1967).

sponsor efter ett upprop för det barnlösa paret som inte hade råd att själva betala flygbiljetten från Korea.¹⁹

Artikelförfattaren Ursula Hægerström berättar: ”Det är inte många av Patricias landsmän som kan äta så här. Tusen och åter tusen barn föds i jordkolor eller på allmänna toaletter till fruktansvärd svält. Eller dör...”. Men ”Patricia”, ”ett litet vitklätt exotiskt knyte”, kom via Arlanda ”hem” till ”Mamma och Pappa i Sverige”. Efter ett år har ”det lilla exotiska knytet” förvandlats till ”en liten stadig småländska”, och artikelförfattaren konstaterar att hon faktiskt liknar Margareta: ”- Oh! Tycker ni verkligen hon är lik mig? Så stolt jag blir...”.

I fem år försökte paret förgäves få egna barn, och tanken på ett utländskt barn växte fram då de inte ville vänta så lång tid som det tar att få ett svenskt. Efter artikeln ”Kan du hjälpa dem få hit sin flicka?” i *Expressen* erhöll familjen en fribiljett från SAS för att ”Patricia” skulle kunna resa ”30 timmar” och ”21 500 mil”.

Artikelförfattaren konstaterar förtjust: ”När Margareta satte henne på axlarna skrattade hon så att ögonen försvann och blev små sneda springor...”. Paret berättar att flickan är helt accepterad i Markaryd: ”Alla tycker ju att hon är så söt...”. Ibland märker de dock att hon ”inte är riktigt svensk”. ”Patricia” föredrar nämligen att sova på en madrass på golvet, vilket Margareta förklarar med följande: ”Många koreanska barn föds i sophögar eller på allmänna toaletter och lämnas sedan där för att dö.”²⁰

Precis som i andra familjer

Den 31 oktober 1970 anländer 11 barn från Korea till Arlanda, och *Expressen* är på plats och rapporterar: ”Det snöade lätt över Arlanda när 11 Koreabarn i lördags klev ur planet från Tokyo och in i sitt nya liv... Var och en av dem skulle få en egen mamma och en egen

¹⁹ Se Gamming (1966a), Gamming (1966b), Hægerström (1966a) och Hægerström (1966b).

²⁰ I Korea sover man traditionellt på en madrass på golvet, en så kallad yô.

pappa. De hade haft större tur än alla andra föräldralösa i detta härjade land.”²¹

De 11 föräldraparen uppges ha fått vänta i ett år eller mer: ”Det hade varit ett svårt havandeskap.” Scenen innan barnen anlände liknas vid väntan utanför ”förlossningssalen”: ”Undrar hur han ser ut? Tror du att han kommer att tycka om oss?”

Artikelförfattaren Jan Lundgren följer med paret Nils och Ann-Charlotte Rönne hem till Nockeby med treåriga ”Hans” som de bestämt att han ska heta. Nils utbrister: ”Har du äntligen kommit hem till pappa...”. De leker tillsammans, och ”Hans säger någonting på sitt eget språk”. ”Det låter bra,” konstaterar Nils. Ann-Charlotte verkar trött efter ett års ”havandeskap” och ska nu bli hemmafru: ”- Det är precis som i andra familjer...”

En samvetsfråga

I december 1970 publicerar *Expressen* en intervju med familjen Karlsson i Sandviken som ”väntar barn”.²² ”Det här är mycket värre än att vänta på ett barn man har i magen”, intygar Bernt och Tomikkie Karlsson som med sina två barn väntar en flicka från Korea som redan har fått namnet ”Sabina”: ”Sabina heter än så länge Moon Sook Nam”. På frågan varför paret valt att adoptera svarar de: ”- Vi ville ha barn igen... Och det blev en samvetsfråga att vi skulle adoptera. En flicka från Sydkorea där flickor inte är lika mycket värda som pojkar, som kan bli soldater”.²³

Parets 13-åriga son har ”hållit föredrag i skolan” och ska i framtiden bjuda hem hela klassen ”på studiebesök” för att titta på ”Sabina”. Artikelförfattaren Karin Öhlander upplyser läsarna om hur det går till att adoptera barn från Korea: ”SAS hjälper till med transportererna... Två gånger i månaden brukar plan med blivande svenska medborgare landa på Arlanda.”

²¹ Lundgren (1970).

²² Öhlander (1970).

²³ Preferensen för pojkar beror snarare på den konfucianska familjeideologin än på någon önskan att skaffa fram soldater.

En skön blandfamilj

I januari 1971 meddelar *Expressen* att den 38-åriga TV-kändisen Barbo Högberg har adopterat ett barn från Korea: "Lisa har lyckligt landat på svensk mark...".²⁴ "Lisa" kommer att "känna sig hemma med Barbro" som uppges ha "kolsvart lugg" och "österländska ögon". Hon är det första barnet i en "skön blandfamilj" som Barbro och maken Jan Stenvinkel planerar för framtiden: "Det är så oerhört viktigt att vi får vara med människor av annan ras... Jan och jag ska snart ansöka om flera adoptivbarn utifrån, gärna afrikaner."

Barbro är upprörd över att adoptivföräldrar får barnbidrag men inte "moderskapspenning": "- Lisa har kostat oss 5000 kronor. Just oss gör det inget, men frågan är orättvist löst". Artikelförfattaren Lasse Mattsson avslutar med att konstatera att det fortsätter att komma barn från Sydkorea trots "Nordkoreas otäcka utspel" att "Sydkorea har bara barn att exportera": "På lördagen kom tio, i nästa vecka kommer ytterligare cirka 40 Koreabarn".

Del 2: Det okända landet

Apor och kokospalmer

Att Korea antagligen är det minst kända landet i Östasien avspeglar sig tydligt i analysen av artiklarna om adoption, men också i dagens svenska nyhetsrapportering.²⁵ De dominerande ämnena är studentkravaller och strejker i Sydkorea och kärnvapenprogrammet och svälten i Nordkorea.²⁶ Svenska journalister har dessutom problem att placera Korea på kartan.

När Sydkoreas president Kim Dae-jung erhöll Nobels fredspris i oktober 2000 var det för hans insatser för demokrati och mänskliga

²⁴ Mattsson (1971).

²⁵ Hübinette (2000).

²⁶ Dessa ämnen utgör långt mer än hälften av de tidningsklipp som hittas i författarens eget arkiv.

rättigheter i ”hela Sydostasien”.²⁷ Pyongyang kallas för ”Poyngyang” av Bertil Lintner i *Svenska Dagbladet*²⁸ och ”Pjongjang” av Bengt Albons i *Dagens Nyheter*.²⁹ Den förstnämnde placerar i en annan artikel i samma tidning staden Kwangju, som uppges heta ”Kawngju”, på fel plats på kartan.³⁰

Ett annat exempel kopplat till föreställningen om Korea som ett sydostasiatiskt land dyker upp i Anders Johanssons researtikel om Sydkorea i *Metro* i maj 1996: ”I Thailand sa de att det var i Japan de gjorde det. I Kina sa de att det var i Hong Kong. I Hong Kong sa de att det var i Kina. Men när vi kom till Korea blev vi skräckslagna. Då förstod vi att det var här de gjorde det – alltså äter hjärnan direkt ur huvudet på levande apor.”³¹ I marsnumret av *Amelia Mat* hittas följande svarsalternativ på frågan om vart man ska åka för att äta kakan Hertzoggie: ”2. Sydkorea – den är uppkallad efter ljudet som uppstår i kokospalmerna vid storm.”³²

I sportsammanhang är Korea vilket annat asiatiskt land som helst: ”Italien besegrade Japan eller om det var Kina eller Korea i förrgår natt. Det var en sådan knorr på bollen att japanskorna, eller om de var thailändskor, inte förmådde fumla bollen över nätet.”³³ När *Svenska Dagbladets* Kristofer Gustafsson redovisar vilka länder som tog hem flest medaljer i OS i Sydney 2000 förvandlas taekwondo till en vietnamesisk sport: ”Hien Ngan Tran – minns ni henne? Jaså, inte. Det gör i alla fall det vietnamesiska folket som såg Tran ta landets första olympiska medalj någonsin. Sade vi att det var i taekwondo?”³⁴

²⁷ Johansson (2000).

²⁸ Lintner (2000a).

²⁹ Albons (1997).

³⁰ Lintner (2000b).

³¹ Johansson (1996). Det finns överhuvudtaget inga apor i Korea.

³² Svava och Svälj (2000). Det finns överhuvudtaget inga palmer i Korea. Svaret är för övrigt Sydafrika.

³³ Swanö (2000).

³⁴ Gustafsson (2000).

Den som vet att Korea är ett okänt land passar därför på att helgardera sig. En annons för Sandvik illustrerad med den sydkoreanska flaggan innehåller följande PS: "(...Sydkoreas flagga, om du händelsevis inte kände igen den)." ³⁵ Andra tror att de vet vad de talar om. Efter att Sydkoreas president erhöll Nobels fredspris frågar *Metro* tre personer om det var rätt pristagare som vann. 30-åriga Nicklas Rydgren i Uppsala svarar: "- Ja i brist på annat. Och priset har ju även tidigare gått till personer som inte alltid har ett fläckfritt förflutet." ³⁶

Samma okunskap går igen när det gäller adoption. I april 2000 publicerar *Aftonbladet* en intervju med 44-åriga Susanna Mårtensson, ensamstående kvinna som adopterat ett barn från Vietnam. ³⁷ På artikelförfattaren Christina Vallgrens fråga om varför Susanna valde just Vietnam svarar hon: "När jag var liten, kanske tio år, läste jag en artikel om en familj som bodde i ett urmysigt hus och hade adopterat ett barn från Korea." I en artikel om solskydd i *Aftonbladet* i juni 1997 frågar sig 55-åriga Mats om hans 10-åriga flicka från Korea har "bättre naturligt skydd mot solen än oss nordbor". Folkhälsovetare, docent Cecilia Boldemann, svarar: "Även barn med mycket pigment kan behöva vara försiktiga..." ³⁸

De är väldigt många

Ett återkommande tema i artiklarna om adoption är föreställningen om Östasien som överbefolkat, att barnen "räddats" från en anonym myllrande folkmassa. I en krönika om bostadsproblemen i Stockholms innerstad i *Aftonbladet* i oktober 2000 kommer Liza Marklund osökt in på Korea: "Jag har frågat det förr: har vi inte nog med vildmark i det här landet? (Om Sverige hade varit lika

³⁵ Visste du att Sandvik finns här (och i 129 länder till) (2000).

³⁶ Tre tycker till (2000). Nicklas syftade antagligen på Nordkoreas ledare Kim Jong-il.

³⁷ Vallgren (2000).

³⁸ Hammar (1997).

tätbefolkat som Sydkorea hade det bott 180 miljoner människor här).”³⁹

Ibland kan blotta närvaron av en person med asiatiskt utseende provocera fram liknande känslor. I oktober 2000 intervjuar Peter Bratt den då blivande MUF-ordföranden Tove Lifvendahl, adopterad från Korea. Han kan inte låta bli att fråga: ”Tänk om det kommer en miljard kineser?”⁴⁰

Till bilden av det överbefolkade Östasien hör också uppfattningen att alla både gör likadant och ser likadana ut. Det blir extra tydligt med det bildspråk som används för att illustrera de nyhetsnotiser från olika demonstrationer i Sydkorea som ofta får en plats i tidningen enbart på grund av fotografiernas exotism.⁴¹ Denna kollektivisering går också igen i språket i användningen av uttryck som ”Koreabarn”, ”Koreastrejk” och ”Koreabil”.⁴²

Andra exempel är det i miljödebatten ofta förekommande exemplet om att alla kineser skulle skaffa kylskåp och sportkommentatorn Sven Jerrings klassiska referat från OS i Berlin 1936: ”Japaner, japaner, japaner...”.⁴³ I en artikel om växthuseffekten i *Dagens Nyheter* i november 2000 skriver Peter Sandberg att sumprisodling i Asien producerar metangas: ”Kan man få asiaterna att odla på annat sätt minskar växthusgaserna. Invändningen är att asiaterna gillar ris och att de är väldigt många.”⁴⁴ Inget vet heller riktigt eller är ens intresserade av att ta reda på hur många koreaner som dödades i Koreakriget, men däremot vet man exakt hur många amerikaner som stupade.⁴⁵

³⁹ Marklund (2000).

⁴⁰ Bratt (2000).

⁴¹ Se exempelvis Protest mot nya lagar i Sydkorea (1996), Sydkoreanska arbetare hotar utvidga konflikt (1997) och Bankprotest (2000).

⁴² Lindgren (1997) samt Erlandsson & Hultman (2000). *Koreabarn* finns som uppslagsord i Nationalencyklopedin.

⁴³ Samuelsson (2000).

⁴⁴ Sandberg (2000).

⁴⁵ Oja (1997) och Ohlsson (1996). Det totala antalet döda under Koreakriget uppgick till sex miljoner varav tre miljoner civila och 800 000 soldater i Nordkorea, en tredjedel av befolkningen

Österns pärlor

I artiklar om adoption antyds att de adopterades mödrar i Korea är prostituerade eller att de själva skulle ha blivit det om de hade stannat kvar. Sexualiseringen av Östasien har utvecklats till en omfattande industri med sexturism och fraktandet av tusentals kvinnor till Väst, så kallat trafficking.⁴⁶ Det är symptomatiskt att Lonely Planets reseguide för Korea tipsar om var man kan finna prostituerade i Pusan.⁴⁷

I en artikel från 2000 om prostitutionen kring de amerikanska militärbaserna i Korea skriver Carin Cederberg: ”75 procent av alla frisörsalonger erbjuder...sina kunder sexuella tjänster.”⁴⁸ Samma år publicerar resetidskriften *Res* Jesper Laursens introduktion till värdinnekulturen i Sydkorea.⁴⁹ Det råder inget tvivel om att artikeln riktar sig till vita män: ”Det kolsvarta, raka håret bilda en perfekt ram kring det sällsynt vackra ansiktet. De lätt åtskilda röda läpparna formas till ett diskret leende och hennes mörka koreanska ögon har fastnat på just mig.” Värdinnekulturen sägs erbjuda ”avslappnad omväxling” för västerlänningar på besök: ”...koreanska kvinnor har rykte om sig att vara Österns pärlor.”

Internationell adoption som kolonial praxis

Internationell adoption kan på många sätt betraktas som ett kolonialt projekt. Korea var dock aldrig en regelrätt västerländsk koloni utan slutade som en del av Japan. Detta faktum har gjort det möjligt att

i landet. Förluster för övriga parter var en miljon sydkoreanska civila, 1,2 miljoner kinesiska soldater, 415 000 sydkoreanska soldater, 54 000 amerikanska soldater och 3000 övriga allierade soldater.

⁴⁶ I Sverige finns uppskattningsvis 15 000 fruar till svenska män med öst- eller sydostasiatisk bakgrund.

⁴⁷ Storey (1997: 256-57).

⁴⁸ Cederberg (2000). Författaren har själv vid ett flertal tillfällen besökt frisörsalonger i Korea utan att stöta på minsta tillstymmelse till prostitution.

⁴⁹ Laursen (2000).

fylla landet med asiatisk mystik och ohämmade koloniala fantasier. Korea utvecklades därmed till ett sagoland.

Ett orientaliserat Korea efter Saids modell lämnar ifrån sig barn till ett upplyst och modernt Sverige: ”Det finns västerlänningar och det finns orientaler. De förra dominerar. De senare måste domineras...och deras blod och tillgångar ställas till den ena eller den andra västerländska...maktens förfogande.”⁵⁰ Den bild som målas upp är ett fattigt land med en steltrad kultur där männen styr despotiskt, kvinnorna är underdåniga och prostituerade och de föräldralösa barnen lämnas vind för våg för att gå under.⁵¹ Korea är helt enkelt ett land där samhället inte klarar av att ta hand om sina egna barn.

Här finns allt som behövs för en kolonial situation: de starka inslagen av barnhandel med en prissättning och marknadsföring som påminner om den klassiska slavhandeln, de svenska familjernas självpåtagna rätt att hämta koreanska barn för att de har möjlighet att erbjuda en relativt sett högre materiell standard, Sveriges självupplevda moraliska överlägsenhet gentemot Korea och den rutinmässiga tvångsassimilering som följer efter ankomsten, för den adopterade ett kulturmord på individnivå.

De adopterade koreanerna beskrivs som söta små dockor, tacksamma och lyckliga, underdåniga och anpassbara. Barnen har ”räddats” från Korea och ”föds” och kommer ”hem” till ”mamma och pappa” när de landar på flygplatsen i Sverige. Därefter ska de lära sig att bli svenskar genom att ge upp både språk, kultur och minnen från Korea. För de svenska adoptivföräldrarna betraktas adoptionen av barn från Korea som ett botemedel mot barnlöshet, en statussymbol för den välbärgade medelklassen, ett sätt att lätta det egna samvetet eller ett medel för att skapa en mångkulturell familj.

Internationell adoption har blivit en del i Sveriges efterkrigsprojekt för att göra landet till ett föredöme för mänskliga rättigheter och antirasism. Med sedvanlig svensk arrogans och självgodhet heter det att det är lika bra att de får komma hit då de ändå får det bättre här än om de skulle stanna kvar i ursprungslandet.

⁵⁰ Said (1978: 206).

⁵¹ Korea räknas idag som världens trettonde största ekonomi.

Litteratur

- Albons, B. (1997): Maktkamp i Nordkorea. Manfall i ledningen. Militären flyttar fram sina positioner. *Dagens Nyheter* 1/3 1997.
- Andersen-Rosendahl, J. (1951): Nordkoreansk krigsfånge skrev tackbrev till svenske kungen. *Stockholms-Tidningen* 28/1 1951.
- Bankprotest (2000): *Svenska Dagbladet* 12/7 2000.
- Bergström, G. (1967): Här är systrarna Ingelstam, 2 år – en brun, en vit och en gul! *Aftonbladet* 10/9 1967.
- Bratt, P. (2000): Fem frågor... *Svenska Dagbladet* 10/10 2000.
- Cederberg, C. (2000): Prostitution i Sydkorea. *Um & Yang* 2: 10-11.
- Childs, P. & Williams, R.J.P. (1997): *An introduction to post-colonial theory*. Hemel Hempstead: Prentice Hall Europe.
- Ehrencrona, A.-M. (1958): Drömhem i Sverige! *Aftonbladet* 22/11 1958.
- Eriksson, K. (1967): Sagan om hur Shin Yoo Sook blev Susanne Charlotte Elisabeth. Hon kostade 3600 kr i inköp – en tanig tös som kom med flyg. *Folkbladet Östgöten* 21/1 1967.
- Erlandsson, B. & Hultman, A. (2000): Vålustrustade asiater satsar på säkerhet. *Svenska Dagbladet* 11/11 2000.
- Fredriksson, A. (1964): Gulingar i folkhemmet eller slumbarn i Korea. *Göteborgs-Tidningen* 26/12 1964.
- Gamming, I. (1966a): Kan du hjälpa dem få hit sin flicka? *Expressen* 19/9 1966.
- Gamming, I. (1966b): Patricia har kommit hem. *Expressen* 29/10 1966.
- Gustafsson, K. (2000): En värld full av OS-medaljörer. *Svenska Dagbladet* 2/10 2000.
- Hagström, A. (1966a): Hon flög halva jorden runt...till mamma och pappa. *Expressen* 22/1 1966.
- Hagström, A. (1966b): Så smälter de in i folkhemmet. *Expressen* 26/3 1966.
- Hammar, F. (1997): "Vilken solkräm ska man välja?" *Aftonbladet* 30/6 1997.
- Heed, P. (1966): En syster för 4000. *Expressen* 26/3 1966.
- Herrmann JR, K.J. & Kasper, B. (1992): International Adoption: The Exploitation of Women and Children. *Affilia* 1: 45-58.
- Hübinette, T. (2000): *Den svenska Koreabilden 1904-38*. Opublicerad D-uppsats vid institutionen för orientaliska språk, Stockholms universitet.

- Hægerström, U. (1967): Lee Un Joo – hon är lyckan för Svenssons i Markaryd...
Expressen 10/12 1967.
- Hægerström, U. (1966a): - På måndag ska vi byta mammor! *Expressen* 21/10 1966.
- Hægerström, U. (1966b): - Söt nos. Vad mamma har väntat på dig! *Expressen* 25/10 1966.
- Johansson, A. (1996): Ingen morgonro för Koreaturist. *Metro* 6/5 1996.
- Johansson, L. (2000): Historiskt möte gav fredspris. *Dagens Nyheter* 14/10 2000.
- Jonsson, S. (1995): *Andra platser. En essä om kulturell identitet*. Stockholm: Norstedts.
- Jörén, G. (2000): Jonas, Martin och Daniel, unga och framgångsrika: Därför åker vi på sexsemester. *Aftonbladet Söndag* 20/2: 21-29.
- Laursen, J. (2000): Bara värdinnor? *Res* 3: 27-28.
- Lindgren, P. (1997): Koreastrejk trappas ned – tills vidare. *Internationalen* 4: 10.
- Lintner, B. (2000a): Enat Korea skrämmer Japan. *Svenska Dagbladet* 16/6 2000.
- Lintner, B. (2000b): Kim Dae Jung drog ut kollegan i norr ur kylan. *Svenska Dagbladet* 14/10 2000.
- Lundberg, J. (1970): Igår kom 11 Koreabarn hem till sina nya föräldrar. *Expressen* 1/11 1970.
- Marklund, L. (2000): Fyll gatorna med höghus och butiker. *Aftonbladet* 23/10 2000.
- Mattsson, L. (1971): TV-artist blev mamma till Lisa från Sydkorea. *Expressen* 17/1 1971.
- Ngabonziza, D. (1991): Moral and political issues facing relinquishing countries. *Adoption & Fostering* 4: 75-80.
- Ohlsson, E. (1996): Öppnare klimat mellan USA och Nordkorea. Nya uppgifter om amerikanska fångar från Koreakriget försvårar normaliseringen mellan länderna. *Dagens Nyheter* 27/6 1996.
- Oja, I. (1997): Sydkorea saknar strategi. Pessimism. Snabb återförening med grannen i norr inte sannolik. *Dagens Nyheter* 23/2 1997.
- Protest mot nya lagar i Sydkorea (1996): *Metro* 27/12 1996.
- Said, E. (1978): *Orientalism*. Stockholm: Ordfronts förlag 1997.
- Samuelsson, M. (2000): Legendarerna inspirerar än idag. *Metro* 21/6 2000.
- Sandberg, P. (2000): Fler skyfall på väg till helgen. *Dagens Nyheter* 11/11 2000.
- Storey, R. (1997): *Korea*. Hawthorn: Lonely Planet Publications.
- Swanö, L. (2000): OS-tankar. *Värmlands Folkblad* 20/9 2000.
- Svara och svälj (2000): *Amelia Mat* 3: 107.

Sydcoreanska arbetare hotar utvidga konflikt (1997): *Svenska Dagbladet* 7/1 1997.

Tre tycker till (2000): *Metro* 14/10 2000.

Vallgren, C. (2000): - Barn är en sak, karlar en annan. *Aftonbladet* 24/4 2000.

Visste du att Sandvik finns här (och i 129 länder till) (2000): *Svenska Dagbladet* 19/9 2000.

Öhlander, K. (1970): 300 koreanska barn har fått svenska familjer i år. "Värre än att vänta på ett barn man har i magen". *Expressen* 1/12 1970.